

PHÁT TRIỂN DU LỊCH CỘNG ĐỒNG HƯỚNG ĐẾN SỰ BỀN VỮNG - NGHIÊN CỨU ĐIỂN HÌNH LÀNG NGHỀ BÁNH TRÁNG HÒA ĐA (PHÚ YÊN)

Phan Thị Thùy Linh, Trần Thị Hồng Vân

Trường Đại học Phú Yên

Email: phanthithuylinh@pyu.edu.vn

Ngày nhận bài: 16/02/2023; Ngày nhận đăng: 01/06/2023

Tóm tắt

Năm 2022, làng nghề bánh tráng Phú Yên, trong đó có làng Hòa Đa (huyện Tuy An) đã được công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Mục đích của nghiên cứu này là đánh giá tiềm năng và thực trạng phát triển du lịch cộng đồng tại làng nghề bánh tráng Hòa Đa. Từ đó chúng tôi đề xuất các giải pháp phát triển du lịch cộng đồng theo hướng bền vững, trong đó có xây dựng mô hình du lịch cộng đồng làng nghề bánh tráng Bàu Sen – Hai Thom. Chúng tôi sử dụng chủ yếu phương pháp định tính thông qua phỏng vấn sâu người dân làng nghề và lãnh đạo địa phương.

Từ khóa: du lịch cộng đồng, làng nghề bánh tráng, Hòa Đa, Phú Yên, phát triển bền vững

Community tourism development to sustainable – case study of Hoa Da rice paper craft village (Phu Yen province)

Phan Thi Thuy Linh, Tran Thi Hong Van

Phu Yen University

Received: February 16, 2023; Accepted: June 01, 2023

Abstract

In 2022, Phu Yen rice paper craft village, including Hoa Da village (Tuy An district) has been recognized as a national intangible cultural heritage. The purpose of this study is to evaluate the potential and status of community-based tourism development in Hoa Da rice paper craft village. From there, we propose solutions to develop community-based tourism in a sustainable way, including building a community-based tourism model of Bau Sen - Hai Thom rice paper craft village. We use mainly qualitative method through in-depth interviews with craft villagers and local leaders.

Keywords: community tourism, rice paper craft village, Hoa Da, Phu Yen, sustainable development

1. Đặt vấn đề

Làng nghề truyền thống ở Việt Nam nói chung và ở Phú Yên nói riêng giữ một vị trí quan trọng trong việc duy trì đời sống ẩm no, phát triển kinh tế xã hội và tạo nên bản

sắc văn hóa Việt Nam. Tuy nhiên, hiện nay nhiều làng nghề đang gặp khó khăn, bị thu hẹp, thậm chí có nguy cơ thất truyền. Điều này dẫn đến sự biến động về văn hóa làng quê Việt Nam, ảnh hưởng đến đời sống vật

chất và tinh thần của người dân, không những tạo nên những khoảng cách giữa các thế hệ mà còn làm tiệt chủng và trở trở cho những ai quan tâm về bảo tồn văn hóa và giá trị Việt.

Năm 2022, làng nghề bánh tráng Phú Yên đã được công nhận là Di sản phi vật thể quốc gia. Địa điểm phân bố các làng nghề bánh tráng chủ yếu tập trung ở đồng bằng, tiêu biểu có thôn Đông Bình (xã Hòa An, huyện Phú Hòa), thôn Hòa Đa (xã An Mỹ, huyện Tuy An), khu phố Mỹ Lệ Tây và Mỹ Lệ Đông (thị trấn Phú Thứ, huyện Tây Hòa), thôn Bình Thạnh (xã Xuân Bình, thị xã Sông Cầu), khu phố Long Bình (thị trấn La Hai, huyện Đồng Xuân).

Trong đó, nổi bật nhất là làng nghề bánh tráng Hòa Đa (xã An Mỹ, huyện Tuy An) với tuổi đời trên dưới trăm năm, được nhiều người dân Phú Yên biết đến. Tuy nhiên, hiện nay sản phẩm của làng nghề chỉ “quanh quẩn” trong các thị trường gần. Làm thế nào để phát triển được thương hiệu bánh tráng Hòa Đa, tăng thu nhập cho người dân và quan trọng hơn là bảo tồn các giá trị văn hóa của làng nghề. Đây là lý do chính để nhóm tác giả thực hiện nghiên cứu này.

2. Tổng quan vấn đề

Theo Harold Goodwin & Rosa Santilli (2008), du lịch cộng đồng xuất hiện vào thập niên 80 của thế kỷ 20 và đem lại những lợi ích đáng kể cho người dân địa phương. Đến những năm đầu thế kỷ 21, mới có nhiều nghiên cứu về du lịch cộng đồng được thực hiện. Để giúp các quốc gia thuận lợi hơn về phát triển du lịch cộng đồng, Chương trình Môi trường Liên hợp quốc (UNEP, 2004) và tổ chức Du lịch Thế giới của Liên hợp quốc (UNWTO, 2015) đã đưa ra 3 mục tiêu cơ bản để phát triển du lịch đảm bảo tính bền vững: 1) Kinh tế; 2) Văn hóa - Xã hội; 3) Tính bền vững của tài

nguyên và môi trường. Sự cân bằng giữa 3 yếu tố này cần được thiết lập để đảm bảo các mục tiêu bền vững lâu dài.

Ở các vùng nông thôn, kinh tế phát triển chủ yếu là sản phẩm nông nghiệp và các làng nghề. Tuy nhiên, mức thu nhập từ nông nghiệp được cho là thấp và cuộc sống người nông dân thường khó khăn. Kết hợp những giá trị văn hóa từ nông thôn tạo ra sản phẩm du lịch cộng đồng theo hướng bền vững có gắn kết với yếu tố bảo vệ môi trường là đặc trưng chính của mô hình du lịch cộng đồng gắn với phát triển nông thôn theo hướng bền vững.

Riêng tại tỉnh Phú Yên, đã có một số nghiên cứu về phát triển du lịch dựa trên tài nguyên thiên nhiên và tài nguyên nhân văn nói chung. Nghiên cứu về du lịch làng nghề nói riêng chưa được quan tâm. Trong đề tài “*Phát triển sản phẩm du lịch đặc thù ở tỉnh Phú Yên*” (2020) của Đoàn Thị Như Hoa, tác giả đã đề xuất một trong những sản phẩm du lịch đặc thù đó là Ẩm thực xứ Nẫu, trong đó đề cập đến bánh tráng Hòa Đa, góp phần tạo nên nét đặc trưng trong văn hóa ẩm thực địa phương. Trong bài báo “*Giải pháp phát triển sản phẩm du lịch dựa trên tài nguyên du lịch văn hóa tỉnh Phú Yên*” (2021) của Đoàn Thị Như Hoa, Trần Quốc Nhuận, các tác giả đã tiến hành khảo sát thực địa những điểm tài nguyên du lịch văn hóa trên địa bàn tỉnh Phú Yên. Kết quả cho thấy tiềm năng về tài nguyên du lịch văn hóa của tỉnh Phú Yên là rất lớn với các di tích - danh thắng, nghề - làng nghề, lễ hội - văn hóa dân gian và ẩm thực có khả năng phát triển các sản phẩm du lịch trải nghiệm, chuyên đề và nhiều sản phẩm du lịch khác. Các tác giả đã đề xuất chuyên đề du lịch trải nghiệm làng nghề tiêu biểu như làng bánh tráng Hòa Đa, nhưng chỉ đi qua.

Công trình chuyên sâu về bánh tráng

Phú Yên phải kể đến là “*Nghề làm bánh tráng ở Phú Yên*” (2015) của nhà nghiên cứu Trần Sĩ Huệ. Tác giả đã mô tả rất kỹ lưỡng về cách làm, cách ăn bánh tráng, và nghề làm bánh tráng ở hai làng tiêu biểu là Đông Bình và Hòa Đa. Tuy nhiên, tác giả thiên về việc bảo tồn các giá trị văn hóa, chứ không nghiên cứu về việc phát triển du lịch cộng đồng tại làng nghề. Như vậy hiện nay chưa có công trình nào nghiên cứu riêng về phát triển du lịch cộng đồng tại các làng nghề ở Phú Yên nói chung và làng nghề bánh tráng Phú Yên nói riêng.

3. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp phân tích dữ liệu thứ cấp: Thu thập và phân tích các tài liệu, văn bản hướng dẫn về bảo tồn và phát triển làng nghề; đặc biệt các chủ trương và chính sách phát triển làng nghề bánh tráng ở địa phương.

- Phương pháp điền dã: Để thực hiện đề tài này, chúng tôi đã tiến hành điền dã tại làng nghề bánh tráng Hòa Đa, gặp trực tiếp các hộ dân làm nghề bánh tráng, tìm hiểu quy trình làm bánh, đánh giá thực trạng làng nghề.

- Phương pháp định tính: Trong quá trình điền dã tại địa phương, chúng tôi đã thực hiện việc phỏng vấn các chủ hộ, lãnh đạo Hội Nông dân, lãnh đạo địa phương.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Tiềm năng và thực trạng du lịch cộng đồng tại làng nghề bánh tráng Hòa Đa

4.1.1. Tiềm năng

Giá trị lịch sử

Theo các cụ cao niên, làng nghề có tuổi đời không dưới trăm năm. Nhiều khả năng nghề làm bánh tráng xuất hiện từ khi Lương Văn Chánh đưa lưu dân người Việt đến khẩn hoang lập nghiệp trên vùng đất Phú Yên từ cuối thế kỉ XVI (Trần Sĩ Huệ, 2015). Ông nêu giả thiết có khả năng những anh/chị chàng Quảng Nam hay Quy Nhơn

mang theo ít bánh tráng với ý nghĩ có lúc để dùng cho đỡ đói lòng. Khi đến vùng đất mới ngồn ngang trăm bề, chưa có thì giờ nấu nướng, thì bánh tráng đã phát huy tác dụng. Ban đầu chỉ là nghề phụ làm lúc nông nhàn, sau đó nhờ tính chất thông dụng của bánh tráng, nó phát triển thành một làng nghề.

Nhà nghiên cứu Trảng Thiên thì cho rằng, trong cuộc hành quân thần tốc của hoàng đế Quang Trung ra Thăng Long dẹp giặc Thanh, bánh tráng nhẹ, tiện dụng đã giúp quân sĩ đủ sức lực để di chuyển nhanh. Như vậy, có thể nói bánh tráng đã góp một phần vào công cuộc cứu quốc.

Giá trị văn hóa

Nghề làm bánh tráng là nghề “cha truyền con nối”. Đã bao đời nay ở Hòa Đa, dường như nhà nào cũng có lò bánh tráng, nuôi sống biết bao thế hệ. Bánh tráng đã trở thành món ăn dân dã trong bữa cơm của nhiều gia đình. Người dân Hòa Đa còn lưu truyền câu ca dao: “*Thịt heo luộc thật khéo tay/Bánh tráng chín dẻo mấy ngày cũng ăn*”. Thịt heo luộc, rau sống, nước mắm cùng với bánh tráng Phú Yên, nói vui là đã tạo nên một “bộ tứ” ẩm thực tuyệt vời.

“*Bánh tráng rất thú vị ở chỗ bánh tráng cuốn với bánh tráng. Nghĩa là bánh tráng nhúng ướt cuốn với bánh tráng nướng. Ở quê còn có món đặc biệt là bánh tráng chiên giòn, dùng đãi khách quý trong những dịp ăn nửa buổi*” (chuyên viên Sở VH TT & DL)

Vào những dịp lễ, Tết, bánh tráng nướng được con cháu dâng lên trong mâm cơm cúng tổ tiên với tất cả sự trịnh trọng. Bánh tráng còn là một món quà quê, thường được người dân Phú Yên mang vào các thành phố lớn để làm quà cho con cái, người thân, để người đi xa lập nghiệp khi ăn đỡ nhớ phong vị quê nhà.

Giá trị kinh tế - xã hội

Nhân lực làm bánh tráng thường ít nhất gồm ba người một người tráng, một người cho ra vĩ và một người đem đi phơi. Các thành viên trong gia đình gắn kết với nhau qua công việc. Các công đoạn tráng bánh, đưa bánh lên vĩ đòi hỏi sự khéo léo, nhẫn nại nên thường do phụ nữ thực hiện. Đàn ông sẽ hỗ trợ những công đoạn đòi hỏi sức vóc như nhóm lò, xay gạo, phơi, giao bánh.

Mình ngồi đây tráng bánh cả ngày, từ 4 giờ sáng cho đến 4 chiều, chỉ nghỉ lúc ăn cơm. Ông xã mình cũng rất giỏi, phụ mình đủ chuyện. Trong khi làm hay nói chuyện về những bộ phim đã xem, những chuyện quanh làng. (Người dân làng nghề)

Xã An Mỹ (huyện Hòa An) đã có nhiều hộ đã chuyển sang làm máy. Cả xã có 117 hộ làm bánh tráng, trong đó có 25 lò máy. Các hộ thủ công thường làm lúc nông nhàn hay lễ Tết. Các hộ làm máy thì cả gia đình cùng làm và thuê thêm nhân công làm quanh năm. Một ngày, một lò thủ công tráng được trung bình 1,500 đến 2,000 bánh. Lò máy thì trên 5,000 cái. Thu nhập của mỗi người khoảng 100 ngàn đến 200 ngàn/ngày.

Tiêu biểu là hộ sản xuất của gia đình ông Hai Thơm. Từ năm 2010, gia đình ông đã chuyển từ tráng bánh thủ công sang tráng bánh bằng máy. Lò bánh của ông có gần chục nhân công, mỗi ngày tráng hết 8 bao gạo với hơn 5000 bánh. Tính trừ chi phí, thu nhập được 1,5 triệu đồng/ngày, thu nhập hàng năm từ 600-700 triệu đồng.

4.1.2. Thực trạng

Trong một nghiên cứu trước (Phan Thị Thùy Linh, Nguyễn Thùy Vân, 2022), chúng tôi đã khảo sát, đánh giá những thuận lợi và khó khăn trong phát triển du lịch cộng đồng tại làng nghề bánh tráng Hòa Đa. Theo đó, xã An Mỹ có vị trí địa lý đặc biệt khi phía Đông thì gần biển, phía Tây thì nối với cao nguyên Vân Hòa nên

khí hậu rất dễ chịu. Hệ thống giao thông hoàn chỉnh, có cả đường bộ, đường sắt, đường thủy. Làng nghề còn được bao quanh bởi các danh lam thắng cảnh nổi tiếng của huyện Tuy An. Đặc biệt, năm 2022, bánh tráng Phú Yên đã được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể của nhân loại. Gần đây nhất, tháng 12/2022, bánh tráng mè nướng của cơ sở bánh tráng Hòa Đa – Hai Thơm đã được công nhận sản phẩm đạt OCOP 3 sao cấp tỉnh năm 2022. Đây là điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch nông thôn gắn với việc quảng bá các sản phẩm đạt OCOP.

Những khó khăn chủ yếu từ việc thiếu kinh phí cho du lịch cộng đồng; cách quản lý, khai thác giá trị làng nghề chưa hiệu quả; chưa có hạ tầng và nhân lực phục vụ du lịch cộng đồng. Nguồn vốn liên ngành về phát triển cộng đồng bền vững theo các mục tiêu của Liên Hiệp Quốc đề xướng như giảm đói nghèo, bình đẳng giới, dành cho đầu tư du lịch cộng đồng để giữ gìn, bảo tồn và phát huy những nét đẹp văn hóa làng nghề còn hạn hẹp. Năm 2009, Hiệp hội bánh tráng Hòa Đa đã được thành lập, tuy nhiên phương thức vận hành và tổ chức vẫn theo từng hộ cá nhân và chưa hiệu quả.

Hiện nay, quỹ đất để dành riêng cho phát triển du lịch cộng đồng còn khó khăn ở các địa phương. Nếu UBND xã không hỗ trợ cấp đất hay cho thuê đất sẽ rất khó khăn cho người dân. Do chưa có những dự án hoặc kế hoạch phát triển du lịch cộng đồng cụ thể ở làng nghề bánh tráng Hòa Đa, nên công tác chuẩn bị nguồn nhân lực kể cả đội ngũ chuyên nghiệp và chuẩn bị kiến thức và kỹ năng cho người dân đón các đoàn đến tham quan du lịch cộng đồng chưa được chuẩn bị. Đã có rất nhiều khách tham quan và các đoàn sinh viên trải nghiệm tìm đến làng nghề bánh tráng Hòa Đa, nhưng chỉ mang tính nhỏ lẻ. Ngoài ra, công tác truyền

thông còn hạn chế, địa phương chưa có sự kết hợp một cách chuyên nghiệp với các công ty lữ hành trong việc xây dựng khu du lịch cộng đồng để hấp dẫn du khách và cung cấp dịch vụ mang tính chuyên nghiệp.

4.2. Thảo luận

Trong bối cảnh cả nước đang rất quan tâm đến việc khôi phục các làng nghề thủ công nghiệp và đẩy mạnh chương trình phát triển du lịch nông thôn thuộc chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới, ngày 11 tháng 11 năm 2022, tỉnh Phú Yên đã ban hành kế hoạch 200/KH-UBND về việc triển khai chương trình phát triển du lịch nông thôn trong xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2022-2025 trên địa bàn tỉnh. Trong đó đã đưa Điểm Du lịch làng nghề bánh tráng Hòa Đa và điểm du lịch Bàu Sen - Hai Thơm vào danh mục dự kiến các điểm du lịch nông thôn ưu tiên đầu tư phát triển giai đoạn 2021-2025. Đây là cơ sở pháp lý quan trọng và tạo điều kiện hết sức thuận lợi để phát triển du lịch cộng đồng tại làng nghề bánh tráng Hòa Đa, góp phần đa dạng hóa các sản phẩm du lịch ở Phú Yên và bảo tồn di sản văn hóa.

Khi hoạt động du lịch cộng đồng ở “làng bánh tráng Hòa Đa” xây dựng và phát triển sẽ thu hút nhiều khách du lịch thập phương đến đây trải nghiệm và tham quan. Từ đó, tạo nhiều công ăn việc làm cho người địa phương. Thu nhập của các lò bánh cũng tăng lên không chỉ vì số lượng bánh bán ra mà còn có cả khoản thu phí dịch vụ du lịch cộng đồng. Thương hiệu “Bánh tráng Hòa Đa” sẽ ngày càng được lan tỏa.

Ngoài những thuận lợi nói trên, vấn đề đáng quan tâm hiện nay là Giấy chứng nhận nhãn hiệu tập thể Bánh tráng Hòa Đa đăng ký năm 2009 đã hết hạn sử dụng vào năm 2019. Tuy nhiên, đến nay vẫn chưa gia hạn được. UBND huyện Tuy An và xã An Mỹ nên khẩn trương thực hiện việc đăng ký

lại nhãn hiệu để đảm bảo quyền lợi của người dân làng nghề và tránh làm mất thương hiệu. Trước đây việc giao nhãn hiệu tập thể cho Hiệp hội làng nghề bánh tráng Hòa Đa quản lý đã không đạt hiệu quả vì các chủ cơ sở sản xuất đa phần lớn tuổi không am hiểu về các vấn đề pháp lý, giá trị của thương hiệu. Sắp tới theo kiến nghị của Hội Nông dân xã An Mỹ, Hội này sẽ quản lý nhãn hiệu. Bên cạnh đó, các vấn đề về ưu tiên quỹ đất, kinh phí và chuẩn bị nguồn nhân lực cho phát triển du lịch cộng đồng cũng rất cần được quan tâm đúng mức.

4.3. Đề xuất các giải pháp phát triển du lịch cộng đồng theo hướng bền vững tại làng nghề bánh tráng Hòa Đa

4.3.1. Giải pháp về chính sách

Ngày 29/11/2021, UBND tỉnh Phú Yên đã ban hành Quyết định số 1732/QĐ-UBND về việc phê duyệt “Đề án khôi phục phát triển một số làng nghề thủ công nghiệp và du nhập phát triển một số nghề mới gắn với phát triển du lịch trên địa bàn tỉnh Phú Yên, giai đoạn 2021 - 2030”. Trong đó xác định rõ mục tiêu của đề án là Bảo tồn và phát triển làng nghề thủ công nghiệp nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị truyền thống của làng nghề trên địa bàn tỉnh, thúc đẩy phát triển sản xuất, tạo việc làm, nâng cao thu nhập cho người dân, góp phần phát triển kinh tế - xã hội khu vực nông thôn bền vững, đáp ứng các yêu cầu bảo vệ môi trường. Đề án trên cũng nêu rõ nhiệm vụ đầu tư phát triển một số làng nghề truyền thống có khả năng phát triển gắn với du lịch theo Chương trình hành động số 09-CTr/TU ngày 18/8/2021 của Tỉnh ủy về đầu tư phát triển du lịch giai đoạn 2021-2025, phấn đấu trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của tỉnh vào năm 2030, trong đó có làng nghề bánh tráng Hòa Đa.

Tháng 8/2022, Chính phủ ban hành

Quyết định 922/QĐ-TTg Phê duyệt chương trình phát triển du lịch nông thôn trong xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021-2025. Ngày 11/11/2022, UBND tỉnh Phú Yên tiếp tục ban hành kế hoạch số 200/KH-UBND về triển khai thực hiện Quyết định 922/QĐ-TTg giai đoạn 2022-2025 trên địa bàn tỉnh. Qua các chính sách trên cho thấy Nhà nước rất quan tâm đến phát triển làng nghề, phát triển du lịch nông thôn. Tuy nhiên, để chính sách đi vào thực tế, cần sự liên kết giữa các cơ quan chức năng, người dân làng nghề, các nhà nghiên cứu và các doanh nghiệp. Trong đó, thúc đẩy sự tham tích cực và chủ động của gia doanh nghiệp, hợp tác xã, tổ chức kinh tế khác vào phát triển kinh tế du lịch nông thôn thông qua các hình thức liên kết chuỗi giá trị du lịch hiệu quả, phát huy vai trò chủ thể của người dân và cộng đồng.

UBND huyện Tuy An cần ban hành đề án, kế hoạch triển khai Chương trình phát triển du lịch nông thôn giai đoạn 2021-2025, trong đó đưa làng nghề bánh tráng Hòa Đa vào danh mục các điểm du lịch làng nghề phù hợp với các quy hoạch liên quan (về kết cấu hạ tầng, sử dụng tài nguyên, bảo vệ môi trường, bảo tồn đa dạng sinh học...). Đồng thời, triển khai thực hiện các cơ chế chính sách khuyến khích, thu hút đầu tư, phát triển du lịch làng nghề bánh tráng Hòa Đa.

4.3.2. Giải pháp về nhân lực

Chính quyền địa phương cần hỗ trợ cho các hộ làm bánh đổi mới công nghệ sản xuất. Các hộ chủ động sáng tạo sản phẩm đa dạng hơn, đảm bảo chất lượng, vệ sinh thực phẩm... Thường xuyên mở lớp tập huấn bồi dưỡng kiến thức và kỹ năng cho hướng dẫn viên du lịch, nhất là cập nhật về thông tin làng nghề. Ngoài ra, người dân địa phương tại làng nghề cũng cần được tập huấn, bồi dưỡng kiến thức và kỹ năng trong

du lịch như cách giới thiệu cho du khách về làng nghề của mình, cách phục vụ và hướng dẫn khách vì chính họ là những người am hiểu nhất về làng nghề của mình.

4.3.3. Giải pháp về truyền thông

Truyền thông thay đổi tư duy, kiến thức cho cấp ủy, chính quyền, cán bộ, tổ chức, cá nhân kinh doanh du lịch, người dân và khách du lịch. Trong đó những cán bộ thực thi phải ý thức được tầm quan trọng của việc xây dựng và giữ gìn thương hiệu làng nghề bánh tráng Hòa Đa và hỗ trợ tích cực người dân tham gia du lịch làng nghề để góp phần phát triển kinh tế- xã hội địa phương.

Quảng bá làng nghề bánh tráng Hòa Đa và các sản phẩm đạt OCOP trên trang web, fanpage, mạng xã hội... Tổ chức các lễ hội ẩm thực để trưng bày bánh tráng, thưởng thức các sản phẩm bánh tráng. Tích cực tham gia, quảng bá sản phẩm du lịch làng nghề bánh tráng tại các hội chợ, triển lãm.

4.3.4. Giải pháp về ứng dụng

Trong nghiên cứu này, chúng tôi đề xuất xây dựng mô hình du lịch cộng đồng tại Bàu Sen – Hai Thơm. Đây là điểm thuộc danh mục dự kiến làm du lịch cộng đồng theo kế hoạch số 200/KH-UBND về triển khai thực hiện Quyết định 922/QĐ-TTg giai đoạn 2022-2025 trên địa bàn tỉnh. Nơi đây có hộ làm bánh tráng Hòa Đa – Hai Thơm đã được công nhận đạt OCOP 3 sao. Ngoài ra trước đó là Bàu Sen, khung cảnh rất nên thơ, phù hợp để phát triển du lịch cộng đồng. Dự kiến mô hình gồm có các không gian như sau:

(1) Không gian sinh hoạt cộng đồng

Con đường làng đưa du khách vào điểm du lịch là những tường rào nở rộ hoa quỳnh anh (lấy cảm hứng từ xứ sở hoa vàng cỏ xanh) hoặc hoa giấy (loài hoa bản địa phù hợp thổ nhưỡng địa phương) được người

dân nơi đây trông rọt và chăm sóc để chung tay xây dựng khu du lịch cộng đồng ở miền quê này. Ý tưởng được lấy cảm hứng từ tên gọi miền quê Phú Yên “xứ sở hoa vàng cỏ xanh” để chào đón du khách gần xa...

Sát bên Bàu Sen có ngôi nhà dài rợp mát lợp bằng lá khô để du khách nghỉ chân và uống trà sen. Ở đây du khách sẽ được đội ngũ nhân viên tiếp đón và phục vụ các dịch vụ du lịch trải nghiệm làng nghề như tráng bánh, phơi bánh, xếp bánh, gói bánh... Trong nhà chờ có tivi chiếu những video clip liên quan đến làng nghề bánh tráng Hòa Đa.

(2) Không gian sản xuất và du lịch cộng đồng

- Khu sản xuất

Khu sản xuất diễn ra các hoạt động lao động của người dân địa phương từ khâu chọn gạo, ngâm gạo đến các khâu tráng bánh, phơi bánh, xếp bánh và gói bánh... Nhờ áp dụng khoa học công nghệ tiên tiến, qui trình làm bánh đã trở nên chuyên nghiệp và cho ra nhiều thành phẩm hơn.

- Khu trải nghiệm

Sau khi tham quan qui trình làm bánh hiện đại, du khách có thể tự tay làm nên những chiếc bánh truyền thống bằng phương pháp thủ công. Với các dụng cụ thô sơ như cối đá, khung tráng bánh, lò đất..., du khách có thể tự tay xay gạo được ngâm sẵn, lấy bột tráng bánh, vớt ra để trên vỉ, sau đó đem phơi. Nếu có thời gian, du khách sẽ tham quan, trải nghiệm làng nghề và thưởng thức đặc sản địa phương sau đó ra vỉ lấy bánh của mình về làm quà.

- Khu trưng bày

Khu vực này sẽ trưng bày tất cả sản phẩm của làng nghề với đầy tính nghệ thuật: các vĩ tre phơi bánh sẽ được thiết kế thành những biểu tượng đẹp và mang dấu ấn của miền quê Hòa Đa nói riêng và vùng

đất Phú Yên nói chung để du khách đến đây có thể chụp hình ngoài trời. Xung quanh có thể triển lãm tranh ảnh, điêu khắc về nét đẹp lao động; những cô thôn nữ, những chàng thanh niên, những em bé thiếu nhi... mỗi người một tay làm nên những chiếc bánh dung dị và không kém phần điệu kì.

- Khu ẩm thực

Có thể qui hoạch thành các khu thưởng thức bánh tráng khác nhau; hoặc là theo phong vị miền quê, thưởng thức tại các chợ, các gian hàng truyền thống; hay là theo hương vị hiện đại tại các nhà hàng nổi trên Bàu Súng với đặc sản bánh tráng/bánh hỏi với thịt/lòng heo luộc, bánh ướt mắm nhĩ/mắm nêm với hành/hệ... đáp ứng đa dạng nhu cầu thực khách.

5. Kết luận và kiến nghị

Để làng nghề bánh tráng Hòa Đa được duy trì và phát triển cần kết hợp với du lịch theo hướng bền vững, đảm bảo ba trụ cột kinh tế - văn hóa – môi trường. Việc phát triển du lịch cần tôn trọng các giá trị văn hóa, đây được xem như nguồn năng lượng tái sinh bền bỉ kết nối quá khứ và hiện tại, tạo đà phóng bền vững cho thế hệ tương lai cả về yếu tố vật chất lẫn tinh thần, góp phần tạo nên bản sắc của con người Phú Yên.

Du lịch làng nghề không cần đầu tư cơ sở vật chất quá tốn kém, cứ giữ nguyên giữ nguyên những sinh hoạt truyền thống, những dụng cụ làm bánh thô sơ, những sinh hoạt trong từng gia đình như xưa. Điều cần thay đổi là cảnh quan, môi trường làng nghề phải sạch sẽ. Việc tổ chức các nhà hàng ăn uống trên Bàu Sen phải tính đến các ảnh hưởng về môi trường, và có kế hoạch làm sạch Bàu Sen.

Ngoài ra, cần tổ chức tập huấn, nâng cao năng lực cho cán bộ quản lý các cấp và người dân về phát triển du lịch nông

ng nghiệp, nông thôn; tuyên truyền, quảng bá du lịch nông thôn thông qua các chương trình kết nối nông sản và Chương trình OCOP. Về kinh phí cần bố trí lồng ghép các nguồn lực, tăng cường xã hội hoá để đa dạng kinh phí thực hiện hỗ trợ phát triển đồng bộ cơ sở hạ tầng và cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch cho điểm du lịch nông thôn.

Các chủ trương, chính sách để thực hiện du lịch cộng đồng tại làng nghề đã có, vấn đề còn lại là sự liên kết giữa các cơ quan chức năng, người dân, các nhà nghiên cứu và doanh nghiệp để sớm triển khai thực hiện kế hoạch phát triển du lịch tại làng nghề bánh tráng Hòa Đa□

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đoàn Thị Như Hoa, Trần Quốc Nhuận (2021), *Giải pháp phát triển sản phẩm du lịch dựa trên tài nguyên du lịch văn hóa tỉnh Phú Yên*, Tạp chí Khoa học Đại học Phú Yên, số 28, tr.18-25;
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). *Community-based tourism: A success*. ICRT Occasional paper, 11(1), 37.
- Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch tỉnh Phú Yên (2021). *Lý lịch di sản văn hóa phi vật thể nghề làm bánh tráng Phú Yên*.
- Thùy Linh - Thùy Vân (2022). Bảo tồn và phát triển làng nghề bánh tráng Phú Yên - Di sản phi vật thể quốc gia, *Báo Phú Yên* (loạt 3 bài, ngày 10/10; 11/10; 12/10/2022), <https://baophuyen.vn/89/287906/bao-ton-va-phat-trien-lang-nghe-banh-trang-phu-yen-di-san-phi-vat-the-quoc-gia-ky-1.html>
- Trần Sĩ Huệ (2015), *Nghề làm bánh tráng ở Phú Yên*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.